

## Το ΠΡΑΞΙΚΟΠΗΜΑ ο ΜΑΚΑΡΙΟΣ και η ΕΝΩΣΗ


Το  
**ΠΡΑΞΙΚΟΠΗΜΑ**  
ο ΜΑΚΑΡΙΟΣ  
και η ΕΝΩΣΗ

Μια παρουσίαση  
ΤΟΥ  
ΘΕΜΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ  
στο  
ΚΑΦΕΝΕΙΟ ΤΗΣ ΠΕΜΠΤΗΣ  
Πέμπτη, 14 ΙΟΥΛΙΟΥ 2022, 7:30μμ



**Θέμος Δημητρίου**

### ΤΟ ΠΡΑΞΙΚΟΠΗΜΑ

- 2 Ιουλίου 1974: γράμμα Μακαρίου «... χείρα εξ Αθηνών»
- Πέμπτη, 11 Ιουλίου 1974: απειλή πραξικοπήματος και εκτιμήσεις
- Νύκτα 14-15 Ιουλίου: «ελαφρη επιφυλακη»
- Πραξικόπημα: Προεδρικό, ΡΙΚ, Εφεδρικό
- «Ο Μακάριος είναι νεκρός» 
- Αντίσταση στο Καϊμακλι και ο ραδιοσταθμός της Πάφου



Το πραξικόπημα έγινε μέσα σε μια σειρά από γεγονότα. Η τελευταία πράξη του Μακαρίου πριν το πραξικόπημα είναι η επιστολή προς τον Γκιζίκη, (10 Ιουλίου 74) που τον καλούσε να αποσύρει τους Έλληνες αξιωματικούς γιατί συνωμοτούσαν εναντίον του. Είναι ένα γράμμα πολύ ενδιαφέρον και περιγράφει ακριβώς την κατάσταση που επικρατούσε με ένα τρόπο ο οποίος απευθυνόταν τόσο προς την ελληνική χούντα αλλά απευθυνόταν και στον κυπριακό λαό που για πρώτη φορά τοποθετούσε την ελληνική παρέμβαση, την παρέμβαση της χούντας, με τόση καθαρότητα. Αυτό το γράμμα κτύπησε πολλά κουδούνια και πολλοί εκτιμήσαμε τότε ότι είναι αναπόφευκτο να γίνει πραξικόπημα. Πολύ συγκεκριμένα την Πέμπτη στις 11 Ιουλίου 74 είχαμε μια συνεδρία του πολιτικού γραφείου της ΕΔΕΚ στη οποία συζητήσαμε τις πιθανότητες για πραξικόπημα και το πώς έπρεπε να αντιδράσουμε. Ο Βάσσης Λυσσαρίδης μόλις είχε επιστρέψει από συνάντηση με τον Μακάριο, ο οποίος τον καθησύχασε και τον διαβεβαίωσε ότι δεν πρόκειται να γίνει πραξικόπημα, ότι αν γινόταν

πραξικόπημα θα υπήρχε τουρκική εισβολή και όσο ανόητοι και άθλιοι και αν ήταν οι συνταγματάρχες ήταν στρατιωτικοί και δεν θα ήθελαν να χάσουν την Κύπρο.

Θυμάμαι τότε ένα από τους συνέδρους, συγκεκριμένα τον Αντρέα τον Πάλμα, ο οποίος είχε αναφέρει «γιατρέ θα μας πιάσουν οι καλαμαράδες και δεν μπορούμε να το αφήσουμε έτσι πρέπει να προσέξουμε» και η απόφαση που βγήκε είναι να βρισκόμαστε σε ελαφρά επιφυλακή. Αυτή η ελαφρά επιφυλακή αντιλαμβάνεστε δεν ήταν αρκετή για να σταματήσει ένα πραξικόπημα, ιδιαίτερα όταν έγινε η ώρα 8:00 το πρωί που εμείς είχαμε αφήσει πλέον τα περίπολά μας και τις σκοπιές μας και επιστρέψαμε στα σπίτια μας.

Το πραξικόπημα ήταν μια απλή διαδικασία: κτύπησαν σε τρία σημεία οι πραξικοπηματίες το Προεδρικό, το ΡΙΚ, και το Εφεδρικό. Το Εφεδρικό πιάστηκε στον ύπνο, το ΡΙΚ καταλήφθηκε πολύ νωρίς, και άρχισε να μεταδίδει και να καθορίζει την πορεία των γεγονότων, και στο προεδρικό έγινε η επίθεση με τα γνωστά αποτελέσματα. Ο Μακάριος διέφυγε, αλλά το Προεδρικό κατελήφθη. Μέχρι το μεσημέρι είχαν βρει ήδη και Πρόεδρο, τον Νίκο Σαμψών.

### Ηχητικό

*«Ραδιοφωνικό ίδρυμα Κύπρου*

*Ο πρόεδρος της Κυπριακής δημοκρατίας κ. Νικόλαος Σαμψών απευθύνει διάγγελμα προς τον ελληνικό κυπριακό λαό».*

*«Ελληνικό Κυπριακό Λαέ, εν ονόματι Θεού και ανθρώπων και κατόπιν τιμητικής επιλογής μου υπό των ενόπλων δυνάμεων του λαού μας, ανέλαβον σήμερα την Προεδρίαν της Κυπριακής Δημοκρατίας. Είναι εις όλους σας γνωστά τα μέχρι σήμερα διατρέξαντα που επέβαλον την σωτήριοι ενέμβαση των στρατευμένων τέκνων της πατρίδος μας. Δι' αυτό με ιδιαιτέραν υπερηφάνεια αναλαμβάνω σήμερα τα υψηλά μου καθήκοντα πεπεισμένος ότι το δοκιμαζόμενο σκάφος της Κύπρου θα οδηγηθεί στο λιμένα της ψυχικής ενότητας και ηρεμίας λαού και στρατού.*

*Σκοποί της Κυβερνήσεως μου: Πρώτον, άμεσος αποκατάσταση του Νόμος και της Τάξεως. Αποκατάσταση της ηρεμίας και της τάξεως εις όλους τους κόλπους της Εκκλησίας μας. Άμεσος αντιμετώπιση των φλεγόντων προβλημάτων όλων των τάξεων του λαού μας δια σοβαρής μελέτης και ρεαλιστικής πολιτικής».*

Αυτό το ηχητικό είναι για να θυμηθούμε την αθλιότητα και την χαμηλή νοημοσύνη τόσο του Προέδρου του πραξικοπήματος όσο και των πραξικοπηματιών που τον έβαλαν εκεί.

Όμως η είδηση ότι «ο Μακάριος είναι ήδη νεκρός» πάγωσε ουσιαστικά κάθε προσπάθεια αντίστασης και χάθηκε πολύτιμος χρόνος. Αντίσταση κρατήθηκε στο Καϊμακλί. Στο Καϊμακλί μπορέσαμε και αναπτρώσαμε το ηθικό μας και το ηθικό των κατοίκων της περιοχής όταν ακούσαμε το ραδιοσταθμό της Πάφου ο οποίος μετάδιδε το διάγγελμα του Μακάριου. Είναι πολύ σημαντικό να υπάρχει μια σύνδεση των διαφόρων εστιών αντίστασης για έχει ελπίδα κάτι να πετύχει. Δυστυχώς αυτή η σύνδεση δεν υπήρχε, δεν υπήρχε κανένας προγραμματισμός για την αντιμετώπιση πραξικοπήματος και ήταν ένα πραξικόπημα το οποίο θα μπορούσε πολύ εύκολα να αντιμετωπιστεί αλλά δεν υπήρχε ούτε υποδομή ούτε η οργάνωση για κάτι τέτοιο.

# Ο ΜΑΚΑΡΙΟΣ ΣΤΗΝ ΠΑΦΟ



Εγώ ήμουν ο στόχος της Χούντας και εφόσον εγώ ζω, η Χούντα εις την Κύπρον δεν θα περάσει...

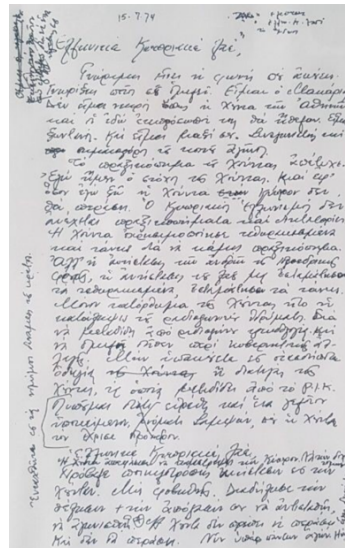
Πρόβαλε παντοιοτρόπως αντίστασιν εις την Χούντα...

Ενταχθείτε όλοι εις τας νομίμους δυνάμεις του κράτους...

Ζήτω η Ελευθερία!

Ζήτω ο Ελληνικός Κυπριακός λαός!

Ζήτω το Έθνος!



Το διάγγελμα του Μακαρίου είναι ενδιαφέρον να το ακούσουμε.

## Ηχητικό

Ελληνικέ Κυπριακέ Λαέ! Γνώριμη είναι η φωνή που ακούεις. Γνωρίζεις ποίος ομιλεί. Είμαι ο Μακάριος. Είμαι εκείνος, τον οποίο συ εξέλεξες δια να είναι ο ηγέτης σου. Δεν είμαι νεκρός όπως η Χούντα των Αθηνών και οι εδώ εκπρόσωποι της θα ήθελαν. Είμαι ζωντανός. Και είμαι μαζί σου, συναγωνιστής και σημαιοφόρος εις τον κοινόν αγώνα. Το πραξικόπημα της χούντας απέτυχε. Εγώ ήμουν ο στόχος της της χούντας, και εφόσον **εγώ** ζω, η Χούντα εις την Κύπρον δεν θα περάσει. Ο κυπριακός ελληνισμός δεν ανέχεται πραξικοπήματα και δικτατορίες. Η Χούντα χρησιμοποίησε τεθωρακισμένα και τανκς για να κάνει πραξικόπημα αλλά η αντίσταση των ανδρών της προεδρικής φρουράς η αντίσταση του λαού μας εσταμάτησε τα τεθωρακισμένα εσταμάτησε τα τανκς. Μόνον κατόρθωμα της χούντας ήτο η κατάληψη του ραδιοφωνικού ιδρύματος για να μεταδίδει από ραδιοφώνου ψευδολογίας και να ομιλεί δήθεν περί κυβερνητικής αλλαγής. Μην υπακούεις εις οιαδήποτε οδηγίας ή διαταγές της χούντας τας οποίας μεταδίδει από το ΡΙΚ.

Ελληνικέ κυπριακέ λαέ, η χούντα απεφάσισε να καταστρέψει την Κύπρο. Να την διχοτομήσει. Αλλά δεν θα το κατορθώσει. Πρόβαλε παντοιοτρόπως αντίσταση εις την Χούντα. Μη φοβηθείς. Διαδήλωσε την θέληση και την απόφασή σου να αντισταθείς να αγωνιστείς. Ενταχθείτε όλοι εις τα νομίμους δυνάμεις του κράτους. Η Χούντα δεν πρέπει να περάσει και δεν θα περάσει. Νυν υπέρ πάντων ο αγών! Και ο αγών τον οποίο τη στιγμή αυτή ο κυπριακός ελληνισμός διεξάγει είναι ..... ιερός και η νίκη θα είναι δική μας.

Ζήτω η Ελευθερία!

Ζήτω ο Ελληνικός Κυπριακός λαός!

Ζήτω το έθνος!

Το διάγγελμα έχει ενδιαφέρον γιατί δείχνει πολλά πράγματα για τον ίδιο το Μακάριο για το πώς λειτουργούσε, ποια ήταν η ψυχολογία του, και ποια ήταν η αντιμετώπισή του.

«Εγώ ήμουν ο στόχος της Χούντας και εφόσον εγώ ζω, η Χούντα εις την Κύπρον δεν θα περάσει...»

Αυτό ήταν η ταύτιση του Μακάριου με το λαό, θεωρούσε ότι εκείνος ήταν το άπαν για το τί σήμαινε κυπριακός λαός. Εν μέρη είχε δίκαιο αλλά με ένα τρόπο που δείχνει και το πόσο προσωποκεντρική ήταν η αντίληψή του. Δεν είναι θέμα προσώπου μόνο αλλά και της έννοιας της εκκλησιαστικής, «η εκκλησία ενσωματώνει το λαό και ο λαός είναι ακόλουθος του ηγέτη», μια ιερατική προσέγγιση της λειτουργίας της κοινωνίας, την οποία είχε ο Μακάριος και νόμιζε ότι έτσι λειτουργούσαν τα πράγματα.

Επίσης δείχνει ότι, όταν βρέθηκε μέσα σε ένα κόσμο στην Πάφο που μπορούσε να λειτουργήσει, είχε καταλάβει την αρχή, είχε εκμηδενίσει τις αντιστάσεις των πραξικοπηματιών, δεν ήξερε τι να τον κάνει και δεν ήξερε πώς να καθοδηγήσει την αντίσταση, δεν ήξερε πώς θα μπορούσε να νικήσει σε αυτή τη σύγκρουση. Ο Μακάριος ήξερε πολύ καλά να λειτουργεί σε ένα διπλωματικό επίπεδο αλλά σε ένα μαζικό επίπεδο, το μόνο το οποίο καταλάβαινε ήταν να χρησιμοποιεί την υποστήριξη και την στήριξη του κόσμου για να δίνει τις μάχες του στο διπλωματικό και πολιτικό επίπεδο.

Όταν λέει: *«Πρόβαλε παντοιοτρόπως αντίστασιν εις την Χούντα...»* αυτό το «παντοιοτρόπως» πώς θα το ερμήνευε ο καθένας και τί θα έκανε;

*«Ενταχθείτε όλοι εις τας νομίμους δυνάμεις του κράτους...»* Ποιες ήταν οι νόμιμες δυνάμεις του κράτους που θα μπορούσαν να τον εντάξουν; Ήταν κάτι σχεδόν εκτός πραγματικότητας.

Υπάρχει και ένα παρασκήνιο σε αυτή την ιστορία. Τα τελευταία *«ζήτω»* δεν υπήρχαν στο αρχικό κείμενο που έκανε ο Μακάριος. Τέλειωνε στο *«Νυν υπέρ πάντων ο αγών»* και το έδωσε στους συνεργάτες του στη Πάφο να το δουν. Ήταν μια ομάδα η οποία μαζεύτηκε στη Μητρόπολη από διάφορους πολίτες. Δεν ήταν εκκλησιαστική ομάδα. Όταν το είδαν του είπαν: Δεν έπρεπε να πεις και ένα «ζήτω η Δημοκρατία» στο τέλος; απάντησε ναι, έχετε δίκαιο. Το ξαναείδε έκανε μερικές τροποποιήσεις, από το «ζήτω η Δημοκρατία» εκείνο το οποίο έμεινε ήταν *«Ζήτω η Ελευθερία», «Ζήτω ο Ελληνικός Κυπριακός λαός», «Ζήτω το έθνος»*.

Ο Μακάριος δεν πίστευε στη Δημοκρατία, αυτό δεν είναι κάτι το οποίο είναι συμπέρασμα. Σε συνομιλίες που έκανε με συνεργάτες του ή με πολιτικούς που συζητούσε μαζί τους, τον άκουσα και εγώ προσωπικά σε μια από τις συναντήσεις, έλεγε: *«Εγώ δεν είμαι υπέρ της Δημοκρατίας, η Δημοκρατία δίδει την εξουσία σε ένα πλήθος κόσμου το οποίο δεν μπορεί να συλλάβει τις πραγματικότητες της εποχής και εκείνο το οποίο πρέπει να βεβαιωθούμε είναι ότι ο λαός εκλέγει τους σωστούς ηγέτες»*.

Είναι μια προσέγγιση που μπορεί να μην μας αρέσει εμάς, αλλά αυτός ήταν ο Μακάριος και έτσι πρέπει να τον καταλαβαίνουμε. Πάλι η ιερατική αντίληψη των πραγμάτων. Έλεγε καθαρά «εγώ είμαι βασιλικός», έβλεπε τους βασιλιάδες σαν μέρος της ιεραρχίας μιας κοινωνίας και όχι σαν κάποιους ηγέτες οι οποίοι έπρεπε να εκλεγούν.

*«Ζήτω ο Ελληνικός Κυπριακός λαός»*. Και πάλι εκείνο το οποίο τον ενδιέφερε ήταν ο ελληνικός κυπριακός λαός, έβλεπε τον εαυτό του σαν ηγέτη των Ε/Κυπρίων ακόμα και σε εκείνο το στάδιο.

«Ζήτω το έθνος». Έδινε ουσιαστικά συνθήματα τα οποία οι αντίπαλοι του χρησιμοποιούσαν για τον κτυπήσουν. Δεν τα λέω για να τον κριτικάρω γιατί έτσι ήταν η μάχη που έδινε. Μέσα στη δική του την λογική αυτή ήταν η προσέγγιση που θα μπορούσε να έχει.

## Ο ΜΑΚΑΡΙΟΣ ΣΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ

*Καλώ το Συμβούλιο Ασφαλείας να κάνει χρήση όλων των τρόπων και μέσων που διαθέτει, ώστε να αποκατασταθούν χωρίς καθυστέρηση η συνταγματική τάξη και τα δημοκρατικά δικαιώματα του λαού της Κύπρου.*

*Όπως ανέφερα ήδη, τα γεγονότα της Κύπρου δεν αποτελούν εσωτερική υπόθεση των Ελληνοκυπρίων. Αφορούν και επηρεάζουν και τους Τουρκοκυπρίους. Το πραξικόπημα της ελληνικής χούντας αποτελεί εισβολή, και οι συνέπειές του πλήττουν ολόκληρο τον κυπριακό λαό, Έλληνες και Τούρκους.*



Δεν είναι τυχαίο που ο Μακάριος την επομένη έφυγε από την Κύπρο. Η απόφαση του να φύγει από την Κύπρο δεν νομίζω να ήταν μια απόφαση που πάρθηκε μέσα από μια σοβαρή εκτίμηση του ισοζυγίου δυνάμεων και των δυνατοτήτων να αντιμετωπιστεί το πραξικόπημα. Δεν ήξερε αυτό τον τύπο του παιγνιδιού, αισθανόταν πολύ πιο άνετα να δίδει τη μάχη του στο διπλωματικό και στο πολιτικό επίπεδο. Έφυγε και πραγματικά έδωσε μια μάχη εξαιρετική στο εξωτερικό, αλλά στο εσωτερικό άφησε τα πράγματα και χάθηκαν.

Υπάρχει πολλή συζήτηση αν η ομιλία του Μακάριου στο Συμβούλιο Ασφαλείας που αποκάλυψε το πραξικόπημα της Ελληνικής Χούντας εισβολή, να έδωσε άλλοθι στην Τουρκία και επομένως να είναι υπαίτιος για την εισβολή της Τουρκίας στη Κύπρο. Προσωπικά διαβάζω εντελώς διαφορετικά το τί είπε ο Μακάριος εκεί. Εκείνο το οποίο ήξερε ο Μακάριος ήταν ότι η εισβολή ήταν αναπόφευκτη μετά το πραξικόπημα, αυτό το είχε πει από πριν το πραξικόπημα, και στο διάγγελμα του το έλεγε, και μετά στο εξωτερικό. Ο λόγος που είχε αυτή την προσέγγιση στο Συμβούλιο Ασφαλείας, ήταν γιατί προσπαθούσε να προκαλέσει κάποιον άλλο να επέμβει και όχι η Τουρκία, προσπαθούσε να βάλει τα Ηνωμένα Έθνη να επέμβουν, την Αγγλία, ή μόνη της κατά προτίμηση ή μαζί με την Τουρκία, ούτως ώστε να αποφύγει εκείνα τα οποία είδαμε να συμβαίνουν. Δεν ξέρουμε αν ζήτησε απευθείας από την Αγγλία αυτό το πράγμα, αλλά εκείνο που ξέρουμε είναι ότι η Αγγλική κυβέρνηση ζήτησε από τις ΗΠΑ την έγκριση για να επέμβουν και αυτό το πράγμα αποκλείστηκε από τους Αμερικανούς. Δεν τους άφησαν να το κάνουν. Αυτές τις πληροφορίες έχουμε από την πλευρά των Εγγλέζων.

## ΕΙΣΒΟΛΗ ΚΑΙ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΧΟΥΝΤΑΣ

- Ο Ετζεβίτ, ο Στρατός και η απόφαση για την εισβολή
- Ο ρόλος των ΗΠΑ – CIA, Κίσινγκερ και το Γουότεργκεϊτ
- Η κατάρρευση της Χούντας και η επιστροφή Καραμανλή
- Ο Κληρίδης αναλαμβάνει την Προεδρία
- Οι συνομιλίες στη Γενεύη και η Δεύτερη φάση της εισβολής



Το άλλο που πρέπει να δούμε είναι ότι η εισβολή, δεν νομίζω ότι δικαιολογημένα θεωρείται μια προσχεδιασμένη απόφαση μαζί με το πραξικόπημα, ότι αυτά τα δυο «δίδυμα εγκλήματα» ήταν προσχεδιασμένα με μεγάλη ακρίβεια από τους Αμερικάνους. Αντίθετα εγώ βλέπω στα γεγονότα τότε ένα χάος, όλοι έκαναν διάφορα πράγματα και αντιδρούσαν εμπειρικά σε κάθε στιγμή χωρίς να ξέρουν τί γίνεται. Χαρακτηριστικό ότι ο Ετζεβίτ ήταν εκείνος ο οποίος έσπρωξε και επέβαλε ουσιαστικά την εισβολή στην Κύπρο, ο στρατός και οι δεξιά ήταν λίγο κουμπωμένοι δεν ήξεραν τί να κάνουν, δεν ήξεραν ποια θα ήταν η αντίδραση των Αμερικανών, δεν ήξεραν αν θα πετύχαιναν ή όχι και μόνο όταν πήρε ο Ετζεβίτ την απόφαση τόλμησαν να εισβάλουν. Φυσικά από την στιγμή που δόθηκε η οδηγία ο Ετζεβίτ βγήκε από το παιγνίδι, δεν είχε πια κανένα έλεγχο και ανάλαβε ο στρατός να ολοκληρώσει εκείνο που είχε αρχίσει.

Ο ρόλος των ΗΠΑ είναι επίσης αμφίβολος. Ήταν σαφές ότι οι άνθρωποι της CIA στην Ελλάδα ενθάρρυναν την χούντα να κάνει το πραξικόπημα. Είναι αμφίβολο όμως αν ο Κίσινγκερ και η αμερικανική κυβέρνηση, μπλεγμένοι τότε μέσα στο Γουότεργκεϊτ, είχαν υπόψη τους το τί θα συνέβαινε. Αρχικά εκνευρίστηκαν από ότι φαίνεται με την ανατροπή, αλλά όταν έγινε η ανατροπή είπαν, εντάξει εφόσον έγινε θα την στηρίξουμε. Προσπάθησαν να σταματήσουν την εισβολή για να μην υπάρξει σύρραξη αλλά θεωρώ δεν τα κατάφεραν και όταν έγινε η εισβολή είπαν θα την στηρίξουμε.


Η κατάρρευση της Χούντας έγινε μέσα σε ένα κλίμα που κανένας δεν εύρισκε κανένα. Για την επιστροφή Καραμανλή, υπήρχαν πολλά σχέδια προηγουμένως αλλά δεν νομίζω ότι ήταν προγραμματισμένο να γίνει μέσα από μια κατάρρευση ενός πραξικοπήματος στη Κύπρο.

Η ανάληψη της Προεδρίας από τον Κληρίδη είναι επίσης συγχυσμένη κατάσταση, δεν ξέρουμε ποια είναι τα πραγματικά γεγονότα, ποιες ήταν τότε οι πραγματικές σκέψεις του Κληρίδη. Το γεγονός παραμένει ότι ο Κληρίδης όταν κλήθηκε να αναλάβει την προεδρία, είχε μια ανάμεικτη προσπάθεια από την μια να περισώσει ότι σωζόταν και από την άλλη να κρατήσει τις ισορροπίες με τους ΕΟΚΑβητατζήδες στη Κύπρο. Πόση δύναμη είχαν οι ΕΟΚΑβητατζήδες τότε, μετά την πτώση τη χούντας στη Ελλάδα είναι αμφίβολο και δεν είμαι

βέβαιος κατά πόσο ο Κληρίδης και η ομάδα που ανέλαβε μετά την εισβολή είχε ξεκάθαρη κατεύθυνση.

Στις συνομιλίες στη Γενεύη και στη Δεύτερη φάση της εισβολής ήταν προγραμματισμένο τότε για την Τουρκία ότι θα προχωρούσε στη κατάληψη της μισής Κύπρου και δεν επρόκειτο να δεχτεί τίποτα στη Γενεύη και τούτο έγινε φανερό από την εξέλιξη των γεγονότων.

## ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΜΑΚΑΡΙΟΥ ΚΑΙ ΚΛΑΔΟΣ ΕΛΑΙΑΣ

- Αγώνας για επιστροφή του Μακάριου
- Η απόπειρα κατά του Λυσσαρίδη και ο θάνατος του Δώρου Λοΐζου
- Τα ισοζύγια της εποχής, ο «κλάδος ελαίας» και η δεξιά 
- Το Μακαριακό στρατόπεδο και ο ρόλος της ΕΔΕΚ
- Ο Μακάριος και η ΔΔΟ
- Θάνατος του Μακάριου και επίγονοι



Στη Κύπρο ο αγώνας για την επιστροφή του Μακάριου ήταν η αιχμή της αντίδρασης του κόσμου και φούντωνε καθημερινά. Το γεγονός ότι στο τέλος έγινε πραγματικότητα η επιστροφή του Μακάριου είναι μια τεράστια νίκη του κυπριακού λαού, των Ε/Κυπρίων βασικά, για να είμαστε ακριβείς. Η επιστροφή του Μακάριου τον Δεκέμβρη χαρακτηρίστηκε από τον «κλάδο ελαίας».

Η ομιλία του Μακαρίου στη Αθήνα 29 Νοεμβρίου 1974 ήταν σχεδόν η ίδια με της Αρχιεπισκοπής στις 7 Δεκέμβριου 1974:

### *Απόσπασμα ομιλίας:*

*«Την Εκδήλωση της στιγμής αυτής, επισκιάζει δυστυχώς το βαρύ πένθος της Κυπριακής τραγωδίας μια τραγωδίας της οποίας αίτιος και δημιουργός υπήρξε η εκπτωθείσα χούντα, έπεσε η χούντα αλλά το κακό διά την Κύπρο έγινε και δεν γνωρίζω ποιες θα είναι οι προσεχείς εξελίξεις και ποιος θα είναι ο επίλογος της Κυπριακής τραγωδίας.*

*Επιστρέφων κατά λαϊκή επιθυμία και απαίτηση εις την μαρτυρική Κύπρο θα εργασθώ πρωτίστως δια την ενότητα του Ελληνικού Κυπριακού λαού. Δεν επιθυμώ ανάξηση πληγών του παρελθόντος. Και την χείρα θα έχω τεταμένη μετά κλάδου ελαίας. Ελαίας κλάδο προσφέρω και προς τους συνοίκους Τούρκους. Αρνούμαι όμως να προσφέρω γη και ύδωρ, σύμβολα ταπεινώσεως και υποταγής».*

Το πλήθος πάγωσε όταν είπε για το κλάδο ελαίας και ότι τα πάθη του παρελθόντος δεν ωφελούν. Στη Αρχιεπισκοπή ήταν ακόμα πιο έντονο το πάγωμα το πάγωμα του κόσμου. Δεν θα ξεχάσω ποτέ το πώς εκείνος ο ενθουσιώδης ο λαός μόλις είπε για το «κλάδο ελαίας» πάγωσε, δεν ήξερε τί συνέβαινε. Δεν νομίζω ότι ο «κλάδος ελαίας» ήταν μια προσπάθεια του Μακάριου να αποφύγει εμφύλιο πόλεμο ή οτιδήποτε άλλο. Ήταν τόσο τρομακτική η

υπεροχή του λαϊκού αισθήματος που μπορούσε να τους πάρει δικαστήριο και να κάνει ότι ήθελε. Εκείνο το οποίο δεν ήθελε ο Μακάριος ήταν να τα βάλει με την δεξιά ακόμα και με τους εχθρούς τους δικούς του.

Πρέπει να δούμε ότι το Μακαριακό στρατόπεδο τότε, μέχρι την επιστροφή του Μακαρίου, κυριαρχήθηκε από την ΕΔΕΚ. Η ΕΔΕΚ μέχρι και την επιστροφή του Μακαρίου είχε μια τεράστια δύναμη, μπορούσε να κάνει ουσιαστικά ότι ήθελε, κατεύθυνε τον αγώνα για την επιστροφή του Μακαρίου και πολύ χαρακτηριστικά ένα μήνα μετά την επιστροφή του Μακαρίου η ΕΔΕΚ βρέθηκε στο περιθώριο. Βρέθηκαν ένα σωρό άλλο Μακαριακοί οι οποίοι ανάλαβαν πλέον την Μακαριακή παράταξη.

Έχουμε δει πόσο αγωνιστικός ήταν ο λαός τόσο στη Ελλάδα όσο και στη Κύπρο και πόσο ήθελε αυτό τον αγώνα. Ο Μακάριος μίλησε για μακροχρόνιο αγώνα ότι δεν θα δώσει γη και ύδωρ αλλά την ίδια στιγμή μέσα σε δυο χρόνια μετά την επιστροφή του κατάφερε να έρθει σε συμφωνία με τον Ντενκτάς, να δεχτεί την Διζωνική Δικονομική Ομοσπονδία και να πηγαίνει προς λύση με την υποστήριξη του κόσμου. Αυτό το πράγμα είναι κάτι πολύ σημαντικό γιατί θεωρώ ότι μόνο ο Μακάριος μπορούσε να το κάνει και ο θάνατος του ανέκοψε αυτή τη πορεία γιατί δεν υπήρχε κανένας να μπορεί να την συνεχίσει.

Οι επίγονοι του Μακαρίου δεν πήραν καν είδηση ότι αυτή ήταν η πορεία του Μακαρίου και επέστρεψαν σε μια φιλολογία απορριπτισμού η οποία μας οδήγησε σιγά-σιγά στη σημερινή κατάσταση. Αν εξαιρέσει κάποιος τον Βασιλείου, ο οποίος είχε μια εντελώς διαφορετική προσέγγιση και ήταν εκτός του Μακαριακού πλέγματος των πολιτικών, και τον Κληρίδη στη δεύτερή του θητεία, μετά το φιάσκο των S300, οι άλλοι όλοι ουσιαστικά ακολούθησαν μια πορεία η οποία ήταν φοβική και δεν μπορούσε να οδηγήσει σε λύση του κυπριακού.

Υπήρχε σημαντική πρόοδος, στη περίοδο του Χριστόφια με τον Ταλάτ, στη πρώτη θητεία του Αναστασιάδη μαζί με τον Ακιντζί μέχρι και το Κραν Μοντανά αλλά όλα αυτά δεν οδηγήθηκαν πουθενά.

## ΠΟΙΟΣ ΗΤΑΝ Ο ΜΑΚΑΡΙΟΣ;

- 1938 Ο Μακάριος στην Ελλάδα
- 1948 Βοστώνη και εκλογή-του στη Μητρόπολη Κιτίου
- Γραφείο Εθναρχίας - ενωτικό δημοψήφισμα
- 1950 Αρχιεπίσκοπος
- ΕΟΚΑ, Σχέδιο Χάρντινγκ, Σχέδιο Ράντκλιφ, Συμφωνίες Ζυρίχης-Λονδίνου
- «Νενικήκαμεν!» - η Προεδρία της Δημοκρατίας
- Πρόεδρος και Εθνάρχης



Ποιος ήταν ο Μακάριος; Ήταν ο άνθρωπος από ένα χωριό της Πάφου ο οποίος πήγε στο Μοναστήρι του Κύκκου για να γίνει καλόγηρος, ήταν πολύ καλός στο σχολείο το 1938 πήγε



στη Ελλάδα για να σπουδάσει θεολογία, το 1948 Βοστώνη αλλά την ίδια χρονιά εκλέγεται Μητροπολίτης Κιτίου, έρχεται στη Κύπρο και αναλαμβάνει το Γραφείο Εθναρχίας, και καθοδηγεί τον ενωτικό αγώνα με το ενωτικό δημοψήφισμα, το 1950 γίνεται Αρχιεπίσκοπος και οργανώνει την ΕΟΚΑ στην οποία βάζει το Γρίβα στρατιωτικό ηγέτη.

Ο Μακάριος απορρίπτει το σχέδιο Χάρντινγκ, το σχέδιο Ράντκλιφ, και καταλήγει στις Συμφωνίες Ζυρίχης-Λονδίνου όταν κατάλαβε ότι δεν μπορούσαν να πετύχουν τίποτα άλλο και επιστρέφει στη Κύπρο με το γνωστό «Νενικήκαμεν!»

Παρόλο που ξεκίνησαν για την ένωση και έφτασαν σε μια «κουτσουρεμένη Ανεξαρτησία» όπως την αποκαλούσαν γύρισε στη Κύπρο σε ένα κόσμο ο οποίος ήθελε αγώνα, ήθελε να προχωρήσει παρακάτω, και το «Νενικήκαμεν» ήταν μέρος της πολιτικής του, γιατί ο Μακάριος πάντα είχε το χαρακτηριστικό ότι κινείτο μαζί με το λαϊκό αίσθημα. Δεν έκανε μόνος εκείνο το οποίο έκοβε το κεφάλι του, άσχετα αν θα μπορούσε να το εφαρμόσει ή όχι.

Πάλι η ιερατική νοοτροπία, ότι είναι Εθναρχης, Πρόεδρος, άνθρωπος ο οποίος πρέπει να πηγαίνει μαζί με το λαό. Παρόλη την σύγκρουσή του με τους ηγέτες και ειδικά τους ηγέτες του ΑΚΕΛ, ο ίδιος προσπαθούσε να κρατεί ακόμα και τον κόσμο του ΑΚΕΛ ικανοποιημένο.

## Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

- Ρήγας Φεραίος και το όραμά του
- Γαλλική επανάσταση
- Πολυεθνικό κράτος
- Η Ελληνική γλώσσα – η γλώσσα των εμπόρων
- Φιλική Εταιρεία, Ελληνική Επανάσταση, Ρωσία
- Μολδοβλαχία και Πελοπόννησος



Να δούμε όμως τί σημαίνει Ένωση, δεν είναι κάτι που ήρθε από το πουθενά ή το σκέφτηκε κάποιος ανόητος και κατάρρεψε την πορεία της Κύπρου. Μπορεί να ξεκινήσει κανένας από το Ρήγα Φεραίο και το όραμά του, που το έπιανε από τη Γαλλική επανάσταση, για τη δημιουργία ενός κράτους στο χώρο της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.

Ο ίδιος ο Ρήγας Φεραίος το έβλεπε σαν ένα πολυεθνικό κράτος, η Ελληνική γλώσσα που πρότεινε ήταν η γλώσσα των εμπόρων και ήταν φυσιολογική η προσπάθειά του να κινηθεί προς τα εκεί. Η Φιλική Εταιρεία και η Ελληνική Επανάσταση, ήταν του τύπου της Γαλλικής Επανάστασης, δημιουργίας ενός κράτους μοντέρνου και δεν είναι τυχαίο που ξεκίνησε όχι μόνο στη Ελλάδα αλλά στη Μολδοβλαχία και στη Πελοπόννησο.

Έγινε καθαρά εθνικό θέμα μετά την ήττα της επανάστασης στη Μολδοβλαχία και ειδικά την άλωση της Τριπολιτσάς στη Πελοπόννησο όπου κατασφάχτηκαν όλοι οι πληθυσμοί εκτός από τους Έλληνες και διαμορφώθηκε πλέον σαν εθνικός αγώνας.

# Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

- Η «Μεγάλη Ιδέα»
- Γεωγραφική μετάφραση ενός κοινωνικού οράματος
- Το εθνικό περιεχόμενο της γεωγραφίας
- Η προσφυγή στην αρχαιότητα
- Ελληνικές περιοχές και ελληνικές πλειοψηφίες



Η «Μεγάλη Ιδέα» ήταν η μετάφραση τούτου του κοινωνικού οράματος σε γεωγραφικό χώρο. Ο γεωγραφικός χώρος πήρε εθνικό περιεχόμενο γιατί κινείτο στα πλαίσια του πού κατοικούν Έλληνες. Για να δημιουργήσουν ρίζες για το Ελληνικό κράτος προσέφυγαν στην αρχαιότητα και στα μεγάλα επιτεύγματα των αρχαίων Ελλήνων. Αυτές οι Ελληνικές περιοχές πήραν την εικόνα ότι ήταν να γίνουν η «Μεγάλη Ιδέα» της «Μεγάλης Ελλάδας» και μιλούμε για όπου υπήρχαν ελληνικές πλειοψηφίες.

# Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Η Ελληνική Επανάσταση

1832 Το Βασίλειο της Ελλάδας

1864 Τα Επτάνησα

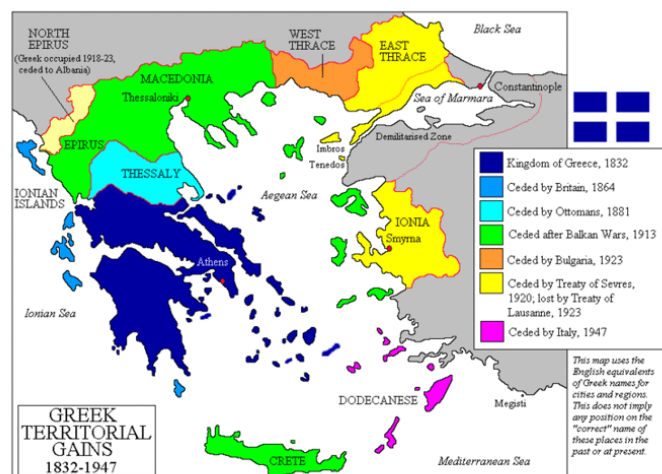
1881 Η Θεσσαλία

1913 Ηπειρος, Μακεδονία, Κρήτη, τα νησιά του Αιγαίου

1920 Ανατολική Θράκη, Ιωνία

1923 Η Συνθήκη της Λωζάνης

1947 Τα Δωδεκάνησα



Στη πραγματικότητα τί έγινε; Η Ελλάδα αναπτύχθηκε μετά από μια σειρά από ενώσεις τέτοιων περιοχών, και εδώ φαίνεται πως μεγάλωσε ο ελληνικός κρατικός χώρος. Κλειδί σε αυτή την ιστορία είναι το 1922 η ήττα στη Μικρά Ασία, και το 1923 η Συνθήκη της Λωζάνης που καθόρισε ουσιαστικά τα σύνορα της Ελλάδας. Η Συνθήκη της Λωζάνης είναι το τέλος της «Μεγάλης Ιδέας» και οποιουδήποτε δικαιολογημένου κατά κάποιο τρόπο οράματος της

«Μεγάλης Ελλάδας». Υπάρχει μια εξαίρεση σε αυτό: το 1947 τα Δωδεκάνησα δόθηκαν στην Ελλάδα από τους Ιταλούς.

## Η ΚΥΠΡΟΣ ΚΑΙ Ο ΑΓΩΝΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΩΣΗ

- 12 Ιουλίου οι Βρετανοί ανέλαβαν τη διοίκηση στο νησί
- **15 Ιουλίου** η βρετανική σημαία στην Λάρνακα
- **20 Ιουλίου** στην Αμμόχωστο
- Τους Βρετανούς υποδέχεται ο αρχιεπίσκοπος Σωφρόνιος
- Οθωμανοί, Εκκλησία και Βρετανοί
- Το ζήτημα της Ενωσης



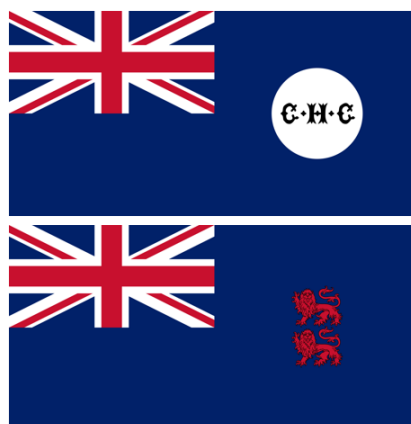
Η Κύπρος πήρε λίγο διαφορετική πορεία όταν το 1878 πέρασε στα χέρια των Εγγλέζων. Ο Σουλτάνος ενοικίασε την Κύπρο στους Βρετανούς για να τον βοηθήσουν σε περίπτωση που θα δεχόταν επίθεση από τη Ρωσία.

Είναι λίγο ειρωνεία της τύχης ότι στις 15 Ιουλίου η βρετανική σημαία ανυψώθηκε στην Λάρνακα και στις 20 Ιουλίου στην Αμμόχωστο.

Τους Βρετανούς υποδέχτηκε ο αρχιεπίσκοπος Σωφρόνιος, οι Οθωμανοί είχαν την Εκκλησία σαν συνεργάτη τους στη αυτοκρατορία τους και εις την Κύπρο. Το ζήτημα της Ένωσης δεν ήταν πολύ έντονο στις αρχές της βρετανικής αποικιοκρατίας, άρχισε να γίνεται πιο σημαντικό γιατί οι Εγγλέζοι προσπάθησαν να αφαιρέσουν προνόμια από την Κυπριακή εκκλησία.

## Η ΚΥΠΡΟΣ ΚΑΙ Ο ΑΓΩΝΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΩΣΗ

- 1881 – Βρετανικό Προτεκτοράτο
- 1922 – Αποικία του Στέμματος
- 1931 – Τα Οκτωβριανά και η Ένωση
- 1940 – Ο Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος
- 1948 – Αυτοκυβέρνηση, Ένωση, Διασκεπτική
- 1950 – το Ενωτικό Δημοψήφισμα, ο Μακάριος
- 1955 – Η ΕΟΚΑ, ο Μακάριος, ο Γρίβας, το ΑΚΕΛ
- 1959 – Συμφωνίες Ζυρίχης-Λονδίνου
- 1960 – Ανεξαρτησία και «ο επίορκος»



Το 1881 έγινε Βρετανικό προτεκτοράτο, η πάνω σημαία είναι η σημαία του Βρετανικού προτεκτοράτου της Κύπρου.

Το 1922 έγινε Αποικία του Στέμματος και άλλαξε λίγο η σημαία έγινε η σημαία η κάτω. Ακολούθησε 1940 ο Δεύτερος Παγκόσμιος πόλεμος, το 1948 έγινε η συζήτηση για την αυτοκυβέρνηση και την Ένωση με την Διασκεπτική, όπου η δεξιά αρνήθηκε να λάβει μέρος στη διασκεπτική, το ΑΚΕΛ προσπάθησε να λάβει μέρος αλλά τους διαβεβαίωσε ο Ζαχαριάδης ότι θα καταλαμβάναν την Ελλάδα οι Κομμουνιστές και «τί γυρεύετε εσείς να κάνετε συνομιλίες με τους ιμπεριαλιστές»;

Το 1950 το Ενωτικό Δημοψήφισμα, κάτω από την καθοδήγηση του Μακάριου και με τη συμμετοχή του ΑΚΕΛ, ξεκίνησε ουσιαστικά την διεκδίκηση της Ένωσης με την Ελλάδα

Το 1955 έχουμε την ΕΟΚΑ με τον Μακάριο και τον Γρίβα να έχουν τις συγκεκριμένες δραστηριότητες που ξέρουμε, με το ΑΚΕΛ να αντιτίθεται στον ένοπλο αγώνα, αλλά όχι στην ιδέα της Ένωσης.

Το 1959 οι Συμφωνίες Ζυρίχης-Λονδίνου ήταν από τη μια, μία ανάγκη την οποία αντιμετώπιζε πλέον η ΕΟΚΑ, γιατί δεν μπορούσε να συνεχίσει επ' άπειρο τη δράση της και η ανεξαρτησία και η προεδρία του Μακαρίου χαρακτηρίστηκε από τους αντιπάλους του της δεξιάς και του Γρίβα ότι ήταν προδοσία και ότι ήταν «ο επίορκος» γιατί σταμάτησε τον αγώνα για την Ένωση.

## Η ΚΥΠΡΟΣ ΚΑΙ Ο ΑΓΩΝΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΩΣΗ

*Θα πάρω μian ανηφοριά θα πάρω μονοπάτια  
να βρω τα σκαλοπάτια που παν στη Λευτεριά.  
Τα σκαλοπάτια θ' ανεβώ, θα μπω σ' ένα παλάτι,  
**το ξέρω θαν' απάτη, δεν θαν' αληθινό.***



*Μεσ' το παλάτι θα γυρνώ ώσπου να βρω τον θρόνο,  
βασιλίσσα μια μόνο να κάθεται σ' αυτό.  
Κόρη πανώρια θα της πω, άνοιξε τα φτερά σου  
και πάρε με κοντά σου, μονάχα αυτό ζητώ.*

*Ο Παλληκαρίδης απαγχονίστηκε στις 14 Μαρτίου 1957  
Έγραψε το «Θα πάρω μian ανηφοριά» περίπου ένα χρόνο πριν*



Ωστόσο υπάρχει μια μαρτυρία πάλι από το χώρο της ποίησης η οποία νομίζω είναι σημαντική. Όλοι ξέρουμε το ποίημα του Παλληκαρίδη «Θα πάρω μian ανηφοριά»

Το τί περιγράφει εδώ ο Παλληκαρίδης είναι εκείνο που είδαμε να συμβαίνει. Ο Αγώνας της ΕΟΚΑ οδήγησε σε κάτι το οποίο δεν ήταν ο στόχος τους, ήταν μια απάτη που είναι η Κυπριακή Δημοκρατία και γυρνούσαν μέσα στη Κ.Δ. να βρουν το θρόνο με την βασιλίσσα που κάθεται σε αυτό. Ο Παλληκαρίδης απαγχονίστηκε στις 14 Μαρτίου 1957, το έγραψε περίπου ένα χρόνο πριν. Επομένως μέσα στο χώρο της ΕΟΚΑ πρέπει να κυκλοφορούσαν αυτές οι ιδέες. Δηλαδή δεν ήταν Ένωση και μόνο Ένωση, έβλεπαν ότι θα έβρισκαν δυσκολίες, μια ενδιάμεση λύση και θα προχωρήσουν παρακάτω για την Ένωση.

## Η ΚΥΠΡΟΣ ΚΑΙ Ο ΑΓΩΝΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΩΣΗ

- 9 Μαρτίου 1956 – Εξορία στις Σευχέλλες
- 28 Μαρτίου 1957 – Ελεύθερος αλλά όχι στην Κύπρο
- 1 Μαρτίου 1959 – Επιστροφή στην Κύπρο
  - «Νενικήκαμεν»
- Η Κυπριακή Δημοκρατία 1960-1963
  - Χωριστά Δημαρχεία
  - Αναλογίες στη Δημόσια Υπηρεσία
  - Το σχέδιο «Ακρίτας»
- 23 Δεκεμβρίου 1963



Εν αναμονή της επίσκεψης για τις Σευχέλλες. Από αριστερά, ο Καϊτανός, ο Μακάριος, ο Γεώργιος Παπαδόπουλος και ο Στέφανος Παπαδόπουλος.



Αυτό είναι που είδαμε να συμβαίνει με την πολιτική που ακολούθησε και ο Μακάριος. Θυμίζω: Εξορία στις Σευχέλλες στις 9 Μαρτίου 1956. Ελεύθερος αλλά όχι στην Κύπρο στις 28 Μαρτίου 1957. Την 1 Μαρτίου 1959, επιστροφή στην Κύπρο και το «Νενικήκαμεν». Έχουμε τη Κυπριακή Δημοκρατία από το 1960 ως το 1963 με τα χωριστά Δημαρχεία και τη σύγκρουση που δεν άφηναν να δημιουργούνται χωριστά, διαφωνίες για τις αναλογίες στη Δημόσια Υπηρεσία και το σχέδιο «Ακρίτας», το οποίο είναι ακριβώς αυτό, (η δική μου ανάγνωση) είναι εκείνο που λέει ο Παλληκαρίδης «Μεσ' το παλάτι θα γυρνώ» και προετοιμασία για τις 23 Δεκεμβρίου 1963 και την έναρξη των διακοινοτικών συγκρούσεων.

## Η ΚΥΠΡΟΣ ΚΑΙ Ο ΑΓΩΝΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΩΣΗ

### 1964 – Διακοινοτικές συγκρούσεις και το Σχέδιο Ατσεσον

Ηταν πράγματι ευκαιρία για την Ένωση;  
Οι παραλλαγές του σχεδίου Ατσεσον  
Η Ελληνική Μεραρχία και η άρνηση του Μακάριου να δεχτεί το σχέδιο Ατσεσον  
Η συζήτηση για ανατροπή του Μακάριου  
Η κυβέρνηση Γεωργίου Παπανδρέου

### 1967 – Κοφίνου

Η αποχώρηση της Ελληνικής Μεραρχίας  
Η πολιτική του «εφικτού»



Το 1964 μέσα στη βράση των συγκρούσεων ήρθε το Σχέδιο Άτσεσον που πολλοί το διαβάζουν σαν μια ευκαιρία για την Ένωση. Νομίζω ότι πρέπει να δει κανένας, αυτά τα πράγματα γιατί το Σχέδιο Άτσεσον ήρθε σε πολλές παραλλαγές, και κάποια στιγμή όντως φαίνεται οι Αμερικανοί να έπεισαν την Ελλάδα να κηρύξει την Ένωση. Είναι κατά την γνώμη μου αφέλεια, να νομίζει κανείς ότι θα μπορούσε να γίνει Ένωση χωρίς την παρέμβαση της Τουρκίας και θεωρώ ότι η άρνηση του Μακάριου ήταν γιατί έβλεπε το τί συνέβαινε στη

Ελλάδα. Μια ασταθής κατάσταση, συζητούσαν με τον Παπανδρέου κατά πόσο να ανατρέψουν το Μακάριο για να μπορέσουν να εφαρμόσουν το σχέδιο Άτσεσον, κανένας δεν ξέρει ποιες θα ήταν οι παραχωρήσεις της Ελληνικής κυβέρνησης που θα γίνονταν αμέσως μετά την κήρυξη της Ένωσης για να γλυτώσει οτιδήποτε άλλο. Θεωρώ η συζήτηση εκεί είναι θέμα εκτίμησης κατά πόσο θα έπρεπε κανένας να πάει σε μια σύγκρουση στρατιωτική για να επιβάλει την Ένωση, ή αν πρόβλεπε ότι μια στρατιωτική σύγκρουση θα ήταν καταστροφή.

Το θέμα εδώ κατά την δική μου εκτίμηση δεν είναι ότι ο Μακάριος ήταν ανθενωτικός και οι άλλοι ήταν ενωτικοί, ήταν γιατί ο Μακάριος θεωρούσε ότι δεν ήταν εφικτή η Ένωση και οι άλλοι ότι ήταν εφικτή. Διαλέγετε και παίρνετε. Μια προοπτική την οποία ευτυχώς δεν ζήσαμε

Το 1967 έχουμε την αποχώρηση της Ελληνικής Μερραρχίας και έρχεται η πολιτική του «εφικτού». Πολλοί διαβάζουν την πολιτική του «εφικτού» σαν εγκατάλειψη του Μακαρίου του στόχου της Ένωσης. Πάλι πρέπει να πάμε πίσω στην ιερατική του νοοτροπία, την εκκλησία δεν την νοιάζει αν θα γίνει σήμερα κάτι ή αν θα γίνει ύστερα από 50 χρόνια φτάνει να διατηρεί την ελπίδα. Αυτό είναι το πρόβλημα του Μακαρίου συνεχώς, ήθελε να διατηρεί αυτή την ελπίδα, γιατί είχε αυτή τη θέση, αυτό πίστευε.

## Η ΚΥΠΡΟΣ ΚΑΙ Ο ΑΓΩΝΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΩΣΗ

1973 – Συμφωνία Ντενκτάς με Κληρίδη

**Ντενκτάς:**

*Ξέρετε, εμένα και τους Τουρκοκύπριους από την καταστροφή μας έσωσαν οι Παπαδόπουλος και Ιωαννίδης. Τους χρωστώ χάρη*

1974 – το Πραξικόπημα

Κλάδος Ελαίας

Μακροχρόνιος αγώνας

Αποδοχή της ΔΔΟ και λαϊκή αποδοχή

Οι επίγονοι του Μακαρίου



Το 1973 η Συμφωνία του Ντενκτάς με το Κληρίδη, ο Ντενκτάς φέρεται να λέει: «Ξέρετε, εμένα και τους Τουρκοκύπριους από την καταστροφή μας έσωσαν οι Παπαδόπουλος και Ιωαννίδης. Τους χρωστώ χάρη». Φαίνεται ότι ο Μακάριος να είχε φτάσει πολύ κοντά στο να πετύχει μια λύση η οποία θα του διατηρούσε τα οράματα του για την Ένωση στο διηνεκές και το πραξικόπημα έβαλε τέλος σε αυτή την ιστορία. Παρόλα αυτά, ο «Κλάδος Ελαίας», ο «Μακροχρόνιος αγώνας» και η αποδοχή της ΔΔΟ και η λαϊκή αποδοχή, είναι κάτι το οποίο είναι εκπληκτικό πώς ο Μακάριος μπορούσε να προσαρμόζεται στις συνθήκες, να προσπαθεί και να καταφέρνει εν πολλοίς να διατηρεί την δική του την πορεία.

Είπαμε για τους επίγονους του Μακαρίου και πώς το Μακαριακό όραμα έγινε μια μυλόπετρα στο λαϊκό όχι μόνο του κυπριακού λαού αλλά και των ίδιων των ενωτικών.

# ΟΙ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΕΣ ΕΥΘΥΝΕΣ ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΟΥ

1922: Το τέλος του αλυτρωτισμού για τη δημιουργία του Ελληνικού κράτους

- Η δημιουργία των Εθνικών Κρατών – Το Εθνικό ξεκαθάρισμα σαν «αναγκαίο κακό»
- Η επιδίωξη της Ένωσης μετά το 1922 αποτελεί ύβρη προς τους Τ/Κ
- Η απόδοση των Δωδεκανήσων στην Ελλάδα

1950: Το ενωτικό Δημοψήφισμα και ο αγώνας της ΕΟΚΑ

1959: Συμφωνίες Ζυρίχης-Λονδίνου

1963: Υπόσκαψη της Κυπριακής Δημοκρατίας

1964: Διακοινοτικές συγκρούσεις και σχέδιο Άτσεσον

1967: Κοφίνου και αποχώρηση της Ελληνικής Μεραρχίας – η πολιτική του «εφικτού»

1974: Συμφωνία Κληρίδη-Ντενκτάς και το πραξικόπημα

1977: ΔΔΟ και ο θάνατος του Μακάριου

## Ποιες είναι οι πραγματικές ευθύνες του Μακάριου;

Θεωρώ ότι το 1922 είναι το τέλος του αλυτρωτισμού για τη δημιουργία του Ελληνικού κράτους και αν πριν από τότε μπαίνει μέσα στη κατηγορία της δημιουργίας των Εθνικών Κρατών με πιθανή δικαιολόγηση ότι το Εθνικό ξεκαθάρισμα είναι κάποιο «αναγκαίο κακό», όσο σήμερα και αν αυτό το πράγμα φαίνεται λίγο χυδαίο, αυτή είναι η πορεία που πήρε η ιστορία και αυτή είναι η μεθοδολογία της δημιουργίας των Εθνικών Κρατών.

Η επιδίωξη της Ένωσης μετά το 1922 κατά τη δική μου άποψη αποτελεί ύβρη προς τους Τ/Κύπριους και για αυτό το πράγμα είναι ένοχος ο Μακάριος. Υπάρχει η δικαιολογία ότι η απόδοση των Δωδεκανήσων στην Ελλάδα θα μπορούσε να αποτελέσει προηγούμενο για την Ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα αλλά η Κύπρος η οποία γλύτωσε το εθνικό ξεκαθάρισμα λόγω της παρουσίας των Βρετανών θα οδηγείτο σε ένα εθνικό ξεκαθάρισμα, στο οποίο τελικά οδηγήθηκε αλλά όχι με τον τρόπο που ονειρευόταν ο Μακάριος και οι ενωτικοί.

Το ενωτικό Δημοψήφισμα του 1950 και ο αγώνας της ΕΟΚΑ είναι μέρος της προσέγγισης του Μακάριου και της βασικής του της φιλοσοφίας.

Οι Συμφωνίες Ζυρίχης στο Λονδίνο το 1959, ήταν μια ανάπαυλα για ανασύνταξη αυτού του αγώνα.

Για την υπόσκαψη της Κυπριακής Δημοκρατίας το 1963 φέρει ευθύνη ο Μακάριος. Για τις διακοινοτικές συγκρούσεις του 1964 και σχέδιο Άτσεσον αναφερθήκαμε πιο πάνω.

Η αποχώρηση της Ελληνικής Μεραρχίας, Κοφίνου 1967, και η πολιτική του «εφικτού» είναι κάτι το οποίο πρέπει να δούμε όπως και η συμφωνία Κληρίδη-Ντενκτάς 1974 και το πραξικόπημα είναι μια επιτυχία και μια αποτυχία του Μακάριου ταυτόχρονα.

Για την ΔΔΟ ο θάνατος του Μακάριου το 1977 ήταν ένα πλήγμα μας οδήγησε στη σημερινή κατάσταση.

Επομένως θεωρώ πως το να συζητά κανένας ότι ο Μακάριος δεν μέτρησε σωστά τις δυνάμεις, τις παγκόσμιες δυνάμεις και το τί θα μπορούσε να γίνει είναι ουσιαστικά μια

εθνικιστική κριτική προς το Μακάριο. Το θέμα δεν είναι ότι δεν μέτρησε τις δυνάμεις, το θέμα είναι ο βασικός του ο στόχος και είναι εκείνο που πρέπει να καταλάβουμε και είναι εκείνο το οποίο μας διαχωρίζει, κατά την δική μου άποψη, από την κριτική που κάνει η δεξιά. Η δεξιά κάνοντας αυτή την κριτική στο Μακάριο τείνει να φτάσει στο σημείο της εξίσωσης του με τον Γρίβα όπως συνειδητά προσπαθεί να το κάνει και να πλύνει τα εγκλήματα του Γρίβα με αυτή την εξίσωση.

Κριτική στο Μακάριο ναι, αλλά πρέπει να ξέρουμε γιατί γίνεται, σε τι πράγμα γίνεται και ποιες είναι οι πραγματικές του ευθύνες.



Αυτό είναι το τί απέμεινε από την Κυπριακή Δημοκρατία αυτή τη στιγμή, και αυτό είναι εκείνο το οποίο καλούμαστε να ανατρέψουμε, πρέπει να είμαστε έτοιμοι να δούμε το παρελθόν όπως έχει να το κρίνουμε σωστά και με ακρίβεια για να μπορέσουμε να ανασυντάξουμε τις δυνάμεις μας. Το να μεμψιμοιρούμε για την απώλεια του κυπριακού ελληνισμού δεν μας οδηγεί πουθενά.

Εκείνο το οποίο έχουμε υποχρέωση να κάνουμε, εμείς τουλάχιστον, είναι να δούμε πώς θα κτίσουμε τον κοινό μας αγώνα με τους Τουρκοκύπριους για να αντιστρέψουμε αυτή την κοινή καταστροφική πορεία στην οποία βρισκόμαστε.

Σας ευχαριστώ.